

Секція: Юридичні науки

Скоромний Ярослав Ігорович

кандидат юридичних наук, викладач

Львівський університет бізнесу та права

ORCID: 0000-0002-4067-710X

м. Львів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Правові засади притягнення судді до кримінальної відповідальності в Україні регулюються положеннями Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [1], Кримінального кодексу України [2] та Кримінального процесуального кодексу України [3]. Проте, як показують дослідження, накладення кримінальної відповідальності на суддю відбувається, виходячи із загальних засад притягнення його до юридичної відповідальності.

Так, статтею 57 «Присяга судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [1] визначено, що перш ніж вступати на посаду судді, особа повинна присягти на те, що не вчинятиме правопорушень, які порочитимуть її звання як судді та підриватимуть авторитетність судової системи і правосуддя. Водночас аналіз практики вчинення суддями правопорушень та притягнення їх до юридичної відповідальності свідчить, що не завжди присяга, яку давали судді, вступаючи на посаду судді, ними дотримується.

Що стосується кримінальної відповідальності судді, то відповідно до положень Кримінального кодексу України [2] на сьогодні за службові злочини, які вчиняються суддею за результатами чи у ході виконання посадових обов'язків, на нього накладається кримінальна відповідальність.

Своєю чергою, притягнення судді до кримінальної відповідальності являє собою досить складний процес, оскільки, як показує судова практика, випадки притягнення судді до кримінальної відповідальності є доволі нечастими.

Попри те, притягнення судді до кримінальної відповідальності відбувається у випадку прийняття ним неправдивого вироку, неправдивого рішення, неправдивої ухвали та/чи неправдивої постанови (згідно положень статті 375 «Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови» Кримінального кодексу України [2]. Водночас як покарання за такий злочин, то судді обмежується воля на термін до 5-ти років або позбавляється його волі на термін від 2-ох до 5-ти років.

Однак, якщо такі діяння судді, що відзначені вище, спричинили настання тяжких наслідків або були учинені із ціллю одержання користі (вигоди) та/чи з метою формування перешкод до законної діяльності журналістів згідно їх службових обов'язків, то у наслідку суддя карається позбавленням волі на термін від 5-ти до 8-ми років [2].

Слід також врахувати те, що процедура притягнення судді до кримінальної відповідальності відповідно до норм процесуального кримінального законодавства відбувається на загальних засадах, проте має особливу специфіку запровадження [4, с. 254].

Відтак, згідно положень статті 482 «Особливості порядку притягнення до кримінальної відповідальності, затримання і обрання запобіжного заходу стосовно судді» Кримінального процесуального кодексу України [3] суддя може бути затриманий чи його можна утримувати під вартою чи під арештом лише за одержання згоди на те Вищої ради правосуддя. Своєю чергою, суддю не можна затримувати або утримувати під вартою чи під арештом, якщо не настав момент винесення обвинуваченого вироку судом, за винятком деяких випадків (до прикладу,

коли суддя є затриманий на момент учинення ним тяжкого чи особливо тяжкого злочину чи після учинення такого злочину).

Також суддю не можна затримати за винесенням йому підозри у вчиненні ним злочину, за який передбачено накладення кримінальної відповідальності, та негайно звільнити. Однак, кримінальним процесуальним законодавством визначається, що подія затримання судді має місце тоді, коли є згода на те Вищої ради правосуддя. Без згоди суддю також можна затримати в момент або після вчинення ним тяжкого або особливо тяжкого правопорушення (злочину) [3].

Статтею 34 «Направлення кримінального провадження з одного суду до іншого» Кримінального процесуального кодексу України [3] зазначається, що у випадку, коли суддя є обвинувачений у вчиненні кримінального злочину та працював чи працює у суді, то розгляд кримінальної справи щодо судді потрібно проводити у іншому суді. Тут слід зазначити, що якщо справу відносно судді направили до іншого суду, то розгляд цієї справи починається із початку. Однак, у випадку, коли суддя, який вчинив кримінальне правопорушення, та є обвинуваченим і працює у Вищому антикорупційному суді, то здійснення кримінального провадження щодо нього проводиться у Вищому антикорупційному суді.

Таким чином, опираючись на [4, с. 263] треба відмітити, що судовий розгляд справи відносно судді, який вчинив кримінальне правопорушення, може також проводитися судом, у якому суддя перебував на посаді судді (до прикладу, якщо суддя перебував на посаді судді у Верховному Суді). Проте, тут має місце ризик порушення умов справедливості та неупередженості ухвалення (прийняття) судового рішення, оскільки, за дослідженнями багатьох юристів, до повноважень Верховного Суду не належать повноваження розглядати судову справу щодо притягнення судді до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення.

Література

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
2. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Погорецький М. А., Польовий О. Л., Яновська О. Г. Гарантії суддівської незалежності при притягненні суддів до юридичної відповідальності: монографія. К.: ВД «Дакор», 2014. 308 с.